

РАДМИЛО МАРОЈЕВИЋ

„ГОРСКИ ВИЈЕНАЦ“ У НОВОМ РУСКОМ ПРЕВОДУ

Превести *Горски вијенац*, пјесничко ремек-дјело, поему згуснуте симболике, максималне концизности израза, богате рефлексивности и емоционалности, у којој се с епским преплићу драмски и лирски мотиви, и надасве дјела у коме је бриљантно оваплоћена народна мудрост — задатак је достојан великана пјесничког превођења. Како превести величанствени Његошев спјев а да се не изневјере његове семантичко-стилске вриједности, фоника и ритмика, богата асоцијативност пјесничких слика?

Горски вијенац је на руски језик превођен неколико пута. Прво је (1871) Николај Васиљевич Гербелъ превео три одломка: коло „Бог се драги на Србе разљути“, пјевање уз гусле Вука Љешевоступца и завршну сцену спјева (Владика Данило и Вук Мандушић).¹ Године 1887. објављен је превод Евгенија Григорјевича Лукјановског, који представља не само први руски, него и први словенски превод цијелог спјева.² Исте године Петар

¹ *Поэзія славянъ. Сборникъ лучшихъ поэтическихъ произведеній славянскихъ народовъ въ переводахъ русскихъ писателей.* Изданный подъ редакціею Ник. Гербеля. Санктпетербургъ, 1871, стр. 247—249. Први одломак Гербелевог превода објављен је у зборнику: *Русская историческая хрестоматія съ приложеніемъ важнѣйшихъ образцовъ иностранной литературы.* Составилъ К. П. Петровъ. Изд. 6-е. С. — Петербургъ, 1901, стр. 574—575, и у књизи: Э. Пименова. *Сербія.* Изд. 2-е, дополн. Петроградъ, 1916, стр. 60—61. Други одломак је прештампан у: *Сборникъ стихотвореній сербскихъ, болгарскихъ, чешскихъ, словацкихъ и червоннорусскихъ, въ переводѣ русскихъ писателей.* [На обл. *Отголоски славянъ.*] С. Петербургъ, 1876, стр. 15—16. Критика превода: Ристо Ј. Драгићевић, *Руски преводи „Горског вијенца“*, Стварање, 1956, XI, бр. 9—10, стр. 645—646.

² *Горный вѣнецъ*, поэма въ стихахъ Петра Петровича Њгоша, переводъ съ сербскогo Лукьяновскаго, Москва, 1887. Критика превода: Љуб<омир> Стојановић, *Лукьяновскій. Горный вѣнецъ*, Просветни гласник, 1891, XII, бр. 1 и 2, стр. 67—70; Милан Решетар, у предговору за *Горски вијенац*, Београд, 1940, стр. LIX; Ристо Ј. Драгићевић, цит. рад, стр. 647—651; И. Жилонов и А. Шумилов (види нап. 8 и 9).

Алексејевич Лавров у монографији о Његошу даје исцрпан преглед садржаја *Горског вијенца* и у њему превод тужбалице сестре Батрићеве.³ У исто вријеме на Цетињу се појавио превод Василија Богдановича Пасека, и то превод тужбалице сестре Батрићеве и превод завршне сцене.⁴ О стогодишњици *Горског вијенца*, 1948, објављен је други цјеловит превод — Михаила Александровича Зенкевича.⁵ Друго исправљено издање Зенкевичевог превода изашло је 1955. године,⁶ кад и В. К. Зајцев преводи два одломка, коло „Бог се драги на Србе разљути“ и клетву сердара Вукоте.⁷

И. А. Жилунов и А. А. Шумилов при Катедри за словенску филологију Лењинградског универзитета прихватили су се рада на новом преводу Његошевог спјева. Поетику свог превода аутори су изложили у двије расправе: прва, под насловом *Проблемы экзиритмичного перевода на русский язык „Горного венца“ Петра Петровича Негоша*, објављена је у Новом Саду⁸, а друга, *О возможностях передачи ритмики сербского десятисложника средствами русского языка*, у Лењинграду.⁹ Жилунов и Шумилов су нам понудили као примјер четири одломка из свог превода, и то: превод стихова 1—46 (монолог владике Данила), 612—623 (монолог владике Данила), 870—933 (ријечи

³ П. А. Лавровъ, *Петръ II Петровичъ Нѣгошъ, владыка черногорскій е его литературная дѣятельность*, Москва, 1887, стр. 317—318. Критика превода: Ристо Ј. Драгићевић, цит. рад, стр. 647.

⁴ Превод тужбалице је објављен у *Гласу Црногорца* од 22. новембра 1887, бр. 47, стр. 1, а оба одломка у књизи: *Годъ жизни. Стихотворенія В. Б. Пасека, Цетнег*, стр. 109—116 (овај посљедњи податак нијесмо успјели провјерити). Критика превода: Ристо Ј. Драгићевић, цит. рад, стр. 647.

⁵ Петр Негош, *Горный венец*, пер. Мих. Зенкевича, Москва, 1948. Критика превода: Милија Станић, „Горски вијенац“ поново на руском језику, *Стварање*, 1949, IV, св. 5—8, стр. 249—254.

⁶ Петр Негош *Горный венец*, пер. Мих. Зенкевича, [2-е изд.] Москва, 1948. Государственное издательство художественной литературы, 1955. Три одломка Зенкевичева превода (тужбалица сестре Батрићеве и два монолога игумана Стефана) објављени су у књизи: *Поэты Югославии XIX — XX вв.* Предисловие А. Суркова. Справки об авторах и примечания М. Богданова. Переводы под редакцией Б. Слуцкого. Москва, „Художественная литература“, 1963, стр. 38—46. Критика превода: Милосав Бабовић, *Зенкевичев превод „Горског вијенца“*, *Стварање*, 1956, XI, бр. 1, стр. 52—59; Милан Зарић, *Његош и Сремац на руском*, *Летопис Матице српске*, 1956, CXXXII, књ. 377, св. 4, стр. 504—409; И. Жилунов и А. Шумилов (види нап. 8. и 9).

⁷ Петр Негош, *Из поэмы „Горный венец“*, в кн. *Поэзия западных и южных славян*, Ленинград, Государственное издательство детской литературы, 1955, стр. 381—386.

⁸ И. Жилунов и А. Шумилов, *Проблемы экзиритмичного перевода на русский язык „Горного венца“ Петра Петровича Негоша*, *Зборник за филологију и лингвистику*, XIX/1, 1976, стр. 55—64.

⁹ И. А. Жилунов, А. А. Шумилов, *О возможностях передачи ритмики сербского десятисложника средствами русского языка*, *Славянская филология*, вып. IV, Ленинград, 1979, стр. 152—168.

Мустај-кадије) и 2653—2665 (ријечи игумана Стефана). Одломци су објављени као прилог уз прву расправу, осим другог монолога владике Данила, који је наведен у другом раду.¹⁰

Новим руским преводом *Горског вијенца* Жиљунов и Шумилов су хтјели да остваре три постављена задатка:

Прво, да превод буде у ритму који је максимално вјеран Његошевом десетерцу, а на основу могућности које пружају руски језик и руска версификација. Превод Лукјановског је у четворостопном јамбу и са римом, а ова пјесничка средства нијесу могла изразити народни дух и стил изворника. Неадекватан је и ритам Зенкевичевог превода — петостопни трохеј без цезуре.

Друго, да својим преводом исправе „многобројне смисаоне грешке“ претходних преводаца, које су често доводиле до грубог нарушавања ауторових мисли.

И треће, да превод пропрате „што потпунијим научним коментаром“, који би био прилагођен руском читаоцу. У остварењу свог трећег задатка преводиоци би полазили, како кажу, од најновијих тумачења *Горског вијенца*, заснованих на синтези радова многобројних претходника.¹¹

Видјели смо какав је нови превод као замисао. Далеко је важније, наравно, какав је пјеснички превод као остварење. Примијењена поетика превода може се видјети и на основу објављених одломака. Уз превод, међутим, није дат и коментар стихова, па не можемо показати како су И. Жиљунов и А. Шумилов замислили да остваре свој трећи задатак.

Први задатак, остварење ритма еквивалентног Његошевом десетерцу, преводиоци су, по нашем мишљењу, обавили углавном успјешно. Стих њиховог превода, са једним изузетком о коме ћемо говорити, има десет слогова са цезуром послје четвртог слога и ненаглашеним завршецима оба полустиха:

Бе је зрно клицу заметнуло,
 Онде нека и плодом почине; < ... >
 Вук на овцу своје право има
 ка тирјанин на слаба човјека;
 ал' тирјанству стати ногом за врат,
 довести га к познанију права,
 то је људска дужност најсветија!
 Ако сабљу пољубиш крваву
 и зашловиш у ноћне валове,
 сљедује ти праху светковање. (612—613, 616—623)

¹⁰ И. Жилунов и А. Шумилов, *Проблеми эквиритмичного перевода...*, стр. 59. и 62—64; исти, *О возможностях передачи...*, стр. 165, 166—167.

¹¹ И. Жилунов и А. Шумилов, *Проблеми эквиритмичного перевода...*, стр. 61; исти, *О возможностях передачи...*, стр. 167—168.

Там, где зерна ростками пробьются,
 Пусть плодами смертный час встречают. <...>
 Волку право на овцу дается,
 как тирану на людей бессильных.
 Но тиранству стать ногой на горло
 и поставить его перед правдой —
 Вот святое дело человека!
 Если с саблей в бою обручишься
 и волнами ночь тебя накроет —
 прах твой горький освятят потомки.

Аутори су помно изучили историју превођења српских пјесама у десетерцу и *Горског вијенца*, налазећи узор за ритмику свог превода већ у Пушкиновим *Пјесмама западних Словена* (у пјесми *Сестра и братља*, преводу пјесме *Бог ником дужан не остаје*).

У новом преводу *Горског вијенца* на руском језику има и у фоничком погледу веома успјелих мјеста, чиме је наговијештена богата оркестрација Његошеве поеме:

Сто путах сам у мојој младости
 из миндера у зору хитао
 на твој поток бистри и чудесни,
 над којијем огледујеш лице
 љепше сунца, зоре и мјесеца.
 У небу сам, у мору, гледао
 твоје куле и остре мунаре,
 с којих су се к небу подизали
 у свануће, у дивну тишину,
 хиљадама свештени гласови, <...> (920—929)

Сколько раз я в далекой юности
 из постели на заре стремился
 к чистейшему твоему потоку,
 где ты ликом своим любуешься,
 что прекрасней солнца и месяца.
 Сколько раз я в небесах и море
 любовалсь башнями твоими.
 Сколько раз я слушал, как напевно
 с минаретов к небу поднимались
 в час рассвета и в ранних сумерках
 тьячами священные звуки, <...>

Трострука анафора („Сколько раз я“) веома је експресивна, мада таквог понављања нема на овом мјесту у изворнику. Преводиоци су остварили умјетнички ефекат који је у складу с цијелином Мустај-кадијиних ријечи, а то су постигли повећањем за један броја стихова.

У фоничко-интонационом погледу превод није остварен на истом нивоу. На примјер, обраћајући се хуријама „очих плавет-нијех“, Мустај-кадија се пита:

<...>

бѐ та сјенка, што је дићи може

Да ми стане *пред* вашим очима?

пред очима које стријељају, <...>

пред очима воде пребистрене, <...> (900—902, 906)

Занос Мустај-кадијиних ријечи у преводу је испрекидан, као што су изостале фигуре синтаксичко-лексичког понављања централне пјесничке слике (*пред очима*). Анафорско понављање дјелимично је надокнађено (исти почетак два стиха прилогом *где*):

Где преграда между мной и вами,

где спасенье от очей прекрасных, <...>

Эти взоры, хрустала прозрачной, <...>

У својим *Принципима српскохрватске версификације* К. Тарановски је истакао „сталан број слогова у стиховима“ и „сталне унутрашње цезуре на одређеним местима“ као основне метричке константе нашег стиха, и ненаглашеност четвртог и десетог слога, којима се завршавају полустихови, као једине тонске константе нашег јуначког десетерца.¹² Мада постоје извјесне разлике између Његошевог и народног десетерца, чини нам се да би у преводу на руски језик ове константе требало сачувати. Метричке константе десетерца Жуљанов и Шумилов су се трудили да пренесу: <...> „мы старались передать следующие особенности десетерца: десятисложность, постоянную цезуру после четвертого слога и характерные перебои ритма при общей хорейской тенденции.“¹³ Једине тонске константе десетерца преводиоци нијесу увијек поштовали: нагласак на крају првог полустиха нарочито се осјећа у стиху „Нем нужды в ней / если солнце светит“, у другим стиховима је ублажен („Сколько раз я / слушал, как напевно“).

„Звучне мађије Његошевог десетерца“, како је оркестрацију и фигуре понављања *Горског вијенца* сликовито означио В. Бурић,¹⁴ у анализираном преводу су прилично слабо израже-

¹² Кирил Тарановски, *Принципи српскохрватске версификације*, Прилози за књижевност, језик, историју и фолклор, 1954, XX, св. 1—2, стр. 15—16.

¹³ И. А. Жилонов, А. А. Шумилов, *О возможностях передачи...*, стр. 165 нап.

¹⁴ Војислав Бурџић, *Звучне мађије Његошевог десетерца*, Прилози за књижевност, језик историју и фолклор 1963, XXIX, св. 3—4, стр. 225—236.

не. Преводиоци с правом замјерају Лукјановском што је свој превод остварио са римама, које, као ни јамб, не одговарају духу и стилу изворника, али су отишли у другу крајност па нијесу „уочили“ бројна римована сазвучја у Његошевим стиховима.

Неке стихове Жиљунов и Шумилов нијесу ни преводили (на примјер: „Трн у здраву ногу забадате!“). На неколико мјеста један изворни стих преводили су са два, што се негдје могло избјећи у интересу очувања концизности поетског језика. Тако су стихови

Византија сада није друго
но прђија младе Теодоре;
звијезда је црна судбе над њом. (12—14)

преведени у пет стихова:

Закатилось солнце Византии,
в пыль рухнуло бывшее величье
став приданым юной Теодоры.
И сегодня над этой страной
встали звезды печальной судьбины.

На многим мјестима у објављеним фрагментима новог руског превода осиромашене су пјесничке слике изворника. Метафора изворника из стихова

Више ваља дан клањања један
но крштења четири године. (896—897)

није преведена, него је протумачена:

День достойней прожить в нашей вере,
чем четыре года в христианской.

Дан клањања није исто што и „дань прожить в мусульманской вере“, нији је *крштење* исто што и „жить в христианской вере“. У *клањању* и *крштењу* и иначе је садржана симболика, а у Мустај-кадијиној реплици ове су ријечи добиле и секундарну метафоричност. Мустај-кадија заиста жели да каже како је његова вјера супериорнија од хришћанске. Али, супротстављајући клањање и крштење као вјерске обреде, он жели рећи да је први обред дјелотворнији, даје веће духовно блаженство од другог. Прије ће, увјерава Мустај-кадија, Алах услишити молбу онога који се клања, него Бог молитву хришћанина. Дакле, и кад би денотација пјесничке слике била адекватно пренијета, њена конотација је знатно измијењена.

Ближе оригиналу и пјеснички успјелије, мада у неодговарајућем ритму, ово је мјесто превео Зенкевич:

День один поклонов значит больше
четырёх годов молитв с крестами.¹⁵

Као примјер поједностављивање поетског текста може послужити превод следећих стихова:

<...>
пред очима које стријељају,
које камен могу растопити,
а камоли слабога човјека,
рођенога да се од њих топи; <...> (902—905)

<...>
где спасење от очей прекрасных,
которые и камень растопят,
а не только средце влюбленное,
рожденное таять перед вами?

Слаби човјек замијењен је баналном метафором „средце влюбленное“ а умјесто *очију које стријељају* добили смо „прекрасные очи“. Као да су преводиоци по сваку цијену хтјели ослабити магнет *очију*: док се код нашег пјесника слаби човјек топи од *очију хурија*, у преводу „сердце влюбленное“ се топи пред појавом самих хурија. Поетска слика је сасвим изгубила своју драж. Чини нам се да је бољи Зенкевичев превод и ових стихова:

Молниями их лазурь стреляет
и расплавить может даже камень,
что же говорить о людях слабых,
созданных, чтоб таять в их блаженстве, <...>¹⁶

Познато је колико је у поетском тексту значајна стилска фигура поребења. Поребење је двоструко измијењено у следећем примјеру:

<...>
пред очима воде пребистрене,
ће у двије свештене капљице
предјел шири видиш божје силе
но с планине у пролетње јутро
што га видиш над бистром пучином! (906—910)

Эти взоры, хрусталия прозрачней,
отражают, как росные капли,
открованье высшего разума,
как с вершины майским утром видишь
ты над морем простор бесконечный.

¹⁵ Петр Негош, *Горный венец*, Москва, 1955, стр. 62.

¹⁶ Исто издање, стр. 62—63.

Поређење већим степеном особине (*шири но*) замијењено је, као и у Зенкевичевом преводу,¹⁷ поређењем по једнакости (*как*), што ни у семантичком, ни у експресном смислу није еквивалентно. У преводу се, поред тога, не види шта се поређује, и изостављена је у уметничком погледу веома битна ствар: да се у очима хурије може видјети (*видиш* — друго лице са уопштено-личним значењем!) простор божје силе шири од простора што се с планине у прољетње јутро види над бистром пучином.

Замјеном ширег појма (*прољетње јутро*) ужим појмом (*мајског утро*) у наведом примјеру није измијењена ни експресивност, ни општа семантичка вриједност пјесничке слике у датом контексту.

Стихове

<...>

гласећ небу име свемогуће,
земљи име страшнога пророка. (930—931)

В. Латковић овако тумачи: „Гласови којим мујезини са минарета (*свештени гласови*) позивају у зору вернике на молитву. У тим позивима се помиње бог (*име свемогуће*) и Мухамед (*име страшног пророка*).“¹⁸ Под утицајем оваквог коментара преводиоци су умјесто метафоре дали објашњење:

<...>

прославља в небесах Аллаха,
и грозное имя Мухаммеда.

Преводиоци су овдје заборавили да је тумачењу мјесто ван текста дјела, у коментарима, а да превод мора изражавати експресивност и метафоричност изворника. Није исто, не само пјеснички, *Аллах* и *име свемогуће*, нити *Мухаммед* и *страшни пророк*. *Име свемогуће* заиста се односи на Алаха, али то је један од Алахових атрибута који зрачи и својом посебном семантиком. То се исто може рећи за *име страшнога пророка* у односу на Мухамеда.

Временску одредбу наведених стихова (*у свануће*) преводиоци су неправедно проширили („в час рассвета и в ранних сумерках“).

Жуљиново и Шумилово глагол *гласити* преводје значењем које заступају аутори *Речника српскохрватског књижевног и народног језика* — „хвалити, величати, славити, уздизати“,¹⁹ док Зенкевич даје значење „објављивати“, које заступа и Н. Банашевић:

¹⁸ Петар II Петровић Његош, *Целокупна дела*, књ. 3, *Горски вијенац*, *Луча Микрокозма*, 4. изд., Београд, Просвета—Обод, 1975, стр. 274.

¹⁹ *Речник српскохрватског књижевног и народног језика*, Београд, Институт за српскохрватски језик, 1965, књ III, стр. 323.

<...>

и земље и небу оглашая
имя всемогущего пророка.²⁰

Ни у једном од два цитирана превода није изражено супротстављање неба и земље: Мухамед је Алахов изасланик на земљи, зато се на њој слави, а Алах на небу. У ранијем преводу *свемогући* и *пророк* механички су спојени у један лик, чије се име објављује „и земљи и небу“. У новом — и Алах и Мухамед се славе на небу. А Банашевић управо стихове које разматрамо наводи као примјер Његовешог дара за опсервацију и каже: „мујезини дижу главу к небу кад помену име великог и јединог Бога, Алаха (*име свемогуће*), а сагну је к земљи кад изговоре име божјег посланика, Мухамеда (*страшног пророка*).“²¹

Преводиоци су, судећи према објављеним одломцима, успјели да избјегну веће лексичке и лексичко-граматичке грешке. Примјер погрешне сематизације лексичке јединице нашли смо само у стиховима:

О кукавно Српство угашено,
зла надживјех твоја сваколика,
а с најгорим хоћу да се борим! (44—46)

О бедное угасшее сербство!
Столько горя я тобой изведав,
с самым горьким я решил поспорить.

Изворно *хоћу* семантички је ненаглашена ријеч, иако је у пуном облику. Овдје она не значи „желим, намјеравам, одлучио сам“, него (пало ми је у дио, судбина ми је додијелила, морам, предстоји ми“. Такво значење произилази и из Банашевићевог коментара: „Најгоре зло с којим владика има да се бори јесу потурчењаци, рођени у Црној Гори“.²² Дакле, владика Данило *има* да се бори с најгорем злом, *предстоји* му сучељавање са њим. За њега се не поставља (у овим стиховима) морална дилема да ли да се бори са тим злом или не.

Замјене које преводилац чини (лексичке и граматичке) морају задовољити функционалну еквивалентност на ширем плану. У стиху

Црни дане, а црна судбино! (43)

Рок мой черен, дни мои во мраке!

²⁰ Стр. 63. цит. издања.

²¹ П. П. Његош, *Горски вијенац*, критичко издање с коментаром приредио Никола Банашевић, Београд, Српска књижевна задруга, 1973, стр. 255.

²² Исто, стр. 162.

придјев у функцији чистог атрибута замијењен је кратким придјевом и падешком синтагмом у предикацији, а знамо да се предикативном употребом ријечи даје нова информација. Тако је измијењена основа стиха: нема личног обраћања дану и судбини, а изостало је и веома експресивно понављање сематички набијене ријечи *црни*.

Непосредно обраћање имамо и у стиховима:

<...>

о Стамболе, свечева палато, <...>

Бог из тебе само бегенише

чрез пророка са земљом владати! (915, 917—918)

О, Стамбул мой, свјетле палате, <...>

Всемогућий через Мухаммеда

правит миром из этой столицы.

Овдје је погрешна замјена другог лица трећим („из этой столицы“) — „тој престоници“ Мустај-кадија се и обраћа.

У преводу књижевног дијела које говори о историјским збивањима и историјским лицима измјене се могу вршити само у складу са историјским контекстом.

Шири историјски контекст стихова:

Палеолог позива Мурата

да закопа Грке са Србима. (15—16)

даје у свом коментару М. Решетар: „И Јован V Палеолог (г. 1341—1391) — а док бијаше дијете у његово име мати му Ана — и Јован VI Кантакузен зваше у помоћ један противу другога, а обојица противу Срба, Урхана и сина му Мурата I (1359—1389) те тиме подигоше моћ турску у Европи а упропастише Грке и Србе.“²³ У преводу И. Жилунова и А. Шумилова антропоним Палеолог замијењен је личним именом (Иоанн), које само по себи није довољно за идентификацију историјског лица које Ње-гош помиње:

Сговорились Иоанн с Муратом

уничтожить и греков и сербов.

Поред наведеног, у преводу није истакнута битна пјесникова мисао: да грчки владар *позива* турског султана, него нешто друго — да су се Јован и Мурат *договорили*.

Погледајмо још и сљедеће стихове:

<...>

Мурат Српску, а Бајазит Босну,

Мурат Епир, а Мухамед Грчку, <...> (22—23)

²³ Види нап. 18, стр. 238.

Решетар је држао да Његош у оба почетна полустиха има у виду исто историјско лизе, Мурата I, и даје овакво тумачење другог од њих: „За цара Мурата I Турци простријеше од г. 1381. до 1385. своју власт на Епир.“²⁴ Банашевић први полустих 23. стиха друкчије коментарише: „Мурат II (1421—1451) после заузећа Солуна (1430) продор у Епир.“²⁵ Преводиоци прихватају Банашевићево мишљење и наведене стихове овако преводје:

Сербџи — жертва одного Мурата,
Салоники и Эпир — другог,
Баязету досталась Босния, < ... >

У наведеним стиховима показује се једна од типичних неадекватних преводних измјена: оно што је пјесник рекао неодређено преводиоци желе експлицитно изнијети, оно што је дато само као наговјештај добија јасне контуре. Од два стиха преводиоци су направили три. Томе се понекад мора прибијећи да би се изразила сложена мисао изворника, али други полустих 23. стиха уопште није преведен (*а Мухамед Грчку.*) А није мала ствар у контексту размишљања владике Данила — пад Цариграда и Византијског царства. Зато су преводиоци у цјелини превели Банашевићев коментар првог полустиха, у коме се, видјели смо, наводи да је Мурат II покорио не само Епир, него и Солун. Превод не преноси ни елиптичност језика изворника, ни фигуре понављања (*Мурат-Мурат, Српску-Грчку*), као ни паралелизам стихова.

О новом руском преводу *Горског вијенца* не можемо још дати коначан суд. И то не само зато што је објављено само неколико одломака. Значај и вриједности овог превода правилно би се могле оцијенити у поређењу са претходним преводима. Указали смо на неке вриједности овог превода, а више на недостатке. Ти недостаци углавном се огледају на плану транспонованја пјесничке слике изворника. На два плана превод показује своје вриједности. Прво, мислимо да је овим преводом ријешен проблем руског еквивалента Његошевог десетерца. Друго, семантика оригинала као језичког дјела није у преводу битно нарушавана. Остаје да преводиоци даље раде на поетици пјесничке слике у изворнику и преводу.

Још бисмо нешто закључили. Неодољиво нам се намеће мисао о потреби за једним свеобухватним лингвистичко-поетичким коментаром *Горског вијенца* и за комплетним рјечником сијева у коме би биле наведене све ријечи у свакој употреби и протумачена сва њихова значења. Кад то добијемо, преводиоцима ће би-

²⁴ Цит. према: П. П. Његош, *Горски вијенац*, текст припредили Р. Бошковић и В. Латковић, белешке и објашњења написао В. Латковић, Београд, Просвета, 1966, на стр. 170.

²⁵ Види нап. 21, стр. 158.

ти знатно лакше да схвате смисао и стилску вриједност сваког стиха и сваке ријечи, па ће и преводних промашаја бити мање.

Radmilo Marojević

»THE MOUNTIAN WREATH« IN THE NEW RUSSIAN
TRANSLATION

S u m m a r y

In the paper the phonics and rhythm, the semantics and poetics of the new translation of the »Mountain Wreath« into Russian by I. Žiljuanov and A. Sumilov is reviewed at the examples of some published passages. The translators have succeeded to create the rhythm equivalent to Njegoš's decasyllable and to convey correctly the semantic plan of the verses, but in their translation, there are some artistically unsuccessful places — from the inadequate phonic organization of the verse to the simplification of the poetic image of the original.

²⁶ Значајан корак на овом плану је студија М. Стевановића *Језичка тумачења у коментарима Његошева „Горског вијенца“* (Београд, САНУ, 1976) и *Речник уз Целокупна дела Петра II Петровића Његоша*, саставили Михаило Стевановић (од А до О) и Радослав Бошковић (од О до Ш) уз сарадњу Радована Лалића, 4. изд., Београд, Просвета—Обод, 1975.